

šepoty výkriky

11

SOBOTA 25. KVĚTNA 2019

Vidím lidskost v děvkách a božskost v továrnách.

FRANZ PÄTZOLD, HEREC

Je to silnejšie ako ja

KATARÍNA CVEČKOVÁ

Bergman a jeho *Šepoty a výkriky* nie sú jedinými témami už pomaly dosluhujúceho 23. ročníka. Divadelní Flora – bez toho, že by sa k tomu hlučne hlásila – je napokon už dlhší čas aj festivalom s výrazným politickým podtextom. Alebo lepšie povedané festivalom, ktorého fokus je nastavený na inscenácie vypovedajúce o výrazných témach, nevyhýbajúce sa spoločenskej kritike a politickosti ako takej. Ako však ukázal aj včerajší festivalový deň: nie je politické divadlo ako politické divadlo. Niekedy si tvorcovia vezmú dielo klasickej literatúry a v snahe o aktualizáciu a priblíženie sa súčasnému divákovi doň vložia aj tému politickú. V konvenčne ladenej „nekonfliktnej“ inscenácii však môže takáto téma pôsobiť skôr nahodilo až neprístojne — ako bezpohlavný a beznázorový monológ o imigrantskej kríze, ktorý vzápätí vystrieda nedôsledné až nekorektné reflektovanie zneužívania žien (čo už sa mi ani nechce veriť, v dobe #MeToo!). V inom divadle sa zasa politickosť dokáže predierať každým jedným okamihom, slovom, pohľadom, každou jednou kontroverziou zarýva svoje špinavé nechty do otvorených spoločenských rán – tých minulých, súčasných aj potenciálne budúcich. Holť, nie je Nastassja Kinski ako Nastassja Kinski...

RECENZE: Soukromé rozhovory

s. 4

V programe festivalu figurujú tri rôzne inscenácie Divadelného spolku Jedl. Dve z nich vychádzajú z básnických textov, pritom sú dosť rozdielne. Oproti opulentnej *Pustine* je tu komorný, intímny *Reynek* a trojicu dopĺňajú *Soukromé rozhovory*, ktoré vznikli na základe viacerých Bergmanových diel. Ako vnímate jednotlivé inscenácie a ich rozdielnosť?

Srovnávať lze *Pustinu* a *Soukromé rozhovory*. Každá z nich je však na opačnom konci spektra toho, čo nás baví. Co se týče *Pustiny*, líbí se mi výraz opulentní. Já mám pro to slova jako široká, bezbřehá, abstraktní a velmi vizuální. *Soukromé rozhovory* jsou absolutním opakem. Z této šíře se to zužuje do malinkého paprsku, jako byste se mikroskopem dívala do duše a psychiky dvou lidí. Je to však neméně zábavné a dramatické. Baví mě, jak jsou ty inscenace kontrastní.

Prečo *Reynek* stojí tak trochu mimo? Čím sa odlišuje?

Reynek není inscenace, je to scénická meditace pomocí poezie a hudby. Diváka nechceme bavit a nabízet mu opulentní hostinu. Pro mě je to spíš koncert, při kterém nepotřebujete žádné další scénické podněty, abyste mohli prožívat to, co se děje na jevišti. Může být vznesena námitka, že se takový koncert dá poslouchat z rádia. Přítomnost živých bytostí, skrze které slova a hudba plyne, je ale podle mě vždycky lepší a hodnotnější.

V *Reynkovi* nenabízíme interpretaci. Vůbec se tam nechceme sebezpřezentovat. Aby vystoupil *Reynek* a hudba, dáváme k dispozici sebe. Je to, jako když sedíte na lavičce, díváte se na nebe a vane jemný vítr, který vás hladí po kůži. Nemáte zapotřebí to interpretovat, chcete jenom být, protože je to krásné. Zároveň cítíte, že za tím jsou další věci tak obrovské, že vám dokážou otevřít srdce. Tohle dílo je pro mě velmi osobní. Vedle Čepa je *Reynek* druhý zásadní autor pro můj život.

Pustina je mnohvrstevnaté dielo. Sú to akési potulky myslou po Eliotových textoch, založené na asociatívnosti. Pre niektorých divákov tak môže byť ťažké sa na túto inscenáciu „napojiť“. Existuje niečo – základný pocit alebo idea – čo by ste chceli aby si divák z inscenácie odniesol?

Respektuju individualitu každého, kdo se na naše věci přijde podívat. Jsem si vědoma toho, že ta samá věc v různých lidech vzbuzuje úplně odlišné pocity a stavy. Hlavní téma v *Pustině* je poušť a vyprahlost. Byla bych šťastná, kdyby se divák do té pouště pustil, uvědomil si, že to je úděl člověka, a skrze ni dosáhl katarze. To aby zjistil, že za pouští je mnoho světů, které jsou plné naděje. Nejvíce by mě potěšilo, kdyby člověk z představení odcházel s pocitem, že se nemusí bát. Ani své bezmoci, ani samoty.

Vaša tvorba často vychádza z básní. Má podľa vás poézia vo vzťahu k divadlu nejakú

Člověk se nemusí bát své bezmoci ani samoty

BARBORA FORKOVIČOVÁ

Okrem Ingmara Bergmana nás celú Divadelní Floru sprevádza aj maskou zahalená extatická tvár s nejednoznačným výrazom. Ukrýva sa pod ňou Lucie Trmíková, všestranná umelkyňa a výrazná osobnosť českej divadelnej scény. Rovnako ako vizuál festivalu, aj ona pred vyhranenými stanoviskami dáva vo svojich dielach prednosť kontemplovaniu prajnej mnohovýznamovosti.

Čo pre vás znamená, že ste tvárou aktuálneho ročníka Flory?

Znamená to pro mě hodně. Je to pocta, mám z toho radost a ten vizuál se mi hrozně líbí. I když je zvláštní vidět se na velkých plakátech všude po městě. Můj vztah k Divadelní Floře je dlouholetý. Začali jsme sem jezdit už v době, kdy jsme dělali s Davidem Prachařem a Honzou Nebeským pod hlavičkou DAMÚZY, což už je mnoho let zpátky. To, že tentokrát má Divadelní spolek Jedl v programu tak velké zastoupení, je pro mě velká radost. Rok 2018 byl pro nás zlomový, protože jsme na rozdíl od předešlých let vytvořili tři inscenace. Jsme rádi, že dvě z nich můžeme prezentovat tady.

Ako vnímate Divadelní Floru v kontexte českých divadelních festivalov?

Poprvé zažívám luxus, že jsem na festivalu mnoho dnů. Nemusím jezdit do Prahy a řešit tisíc jiných věcí. Můžu se chodit dívat na kolegy, na filmy, být v klidu a procházet se po úžasném městě. Setkávám se s přáteli, které znám z Prahy, ale s nimiž nemáme čas se sejit. Flora je pro mě čas vytržený z běžného života a v tom je pro mě naprosto vzácná.

Tento rok na festivale prezentujete tvorbu Divadelního spolku Jedl. Aké boli jeho počiatky a v akom štádiu funguje dnes?

Celé to vzniklo v prosinci 1991, když jsme se s Honzou Nebeským a Davidem Prachařem poprvé pracovním setkali v Činoherním klubu v Praze při inscenaci *Orestes*. To byl začátek naší spolupráce, která pak měla různé podoby. Nejdříve to bylo angažmá v Divadle Komedie, později jsme začali dělat projekty pod hlavičkou DAMÚZY v prostoru NoD, až jsme se roku 2011 stali spolkem. Naše vize byla tvořit společně, být při práci šťastný a absolutně svobodný. Mohli jsme začít žádat o granty na vlastní projekty. Vloni jsme požádali o grant na celoroční činnost, což se zúročilo ve sklizni, která je docela hojná.

Čo pre vás konkrétne znamená tvorivá sloboda?

Znamená pro mně dvě základní věci. První spočívá v tom, že mám absolutní svobodu v rozhodování, čemu se budu věnovat. V součinnosti s Honzou a Davidem rozhoduju o tom, o jakých tématech bude naše divadlo pojednávat. To je hlavní rozdíl mezi prací v angažmá a námi. Je to pro mě velice důležité. Druhý zásadní význam svobody v naší tvorbě je způsob naší komunikace a práce na inscenacích. Fungujeme na základě naprosté vzájemné úcty a otevřenosti. Nejsou mezi námi žádné limity, strachy, zábrany. Je to radostná tvorba. To je pro mě zásadní.

pridanú hodnotu, napríklad v porovnaní s drámou?

Básnické texty si nevybíráme kvôli žánru. Zpracovávame je preto, že v nich cítime dramatický potenciál a silné téma. Je mi jedno, jestli je to poezie, dramatický text alebo sen. Musí tam byť dôvod, prečo chci básnikova témata rozvíjať ďalej a nenechať je lenom v písomnej podobe. Musí ma na tom niečo zaujať a pak pevně věřím, že to zaujme i diváky.

Jedným zo zakladajúcich členov Jedl a súčasne režisérom všetkých jeho inscenácií je režisér Jan Nebeský. Ako sa vám s ním spolupracuje, aj vzhľadom na fakt, že už vyše 20 rokov je i vašim životným partnerom?

Naše souznení po osobní i profesní stránce vnímám jako velký dar. Tyto roviny se prolínají a párkrát se stalo, že když jsme byli v krizi v osobní rovině, pomohla nám společná tvorba. Znovu a znovu si uvědomuji, jakého člověka jsem si zvolila. Když můžete mít vedle sebe někoho, koho si nikdy nepřestanete vážit, je to velká věc. Myslím, že ztráta vzájemné úcty je nejčastější příčinou toho, proč spolu lidé nevydrží žít dlouhodobě. Společná práce, v rámci které jsme ze sebe pořád nanovo nadšení, náš vztah neustále živí. Nemluvíme o vzhlížení nebo o zbožňování, ale o obyčejné úctě.

Vzácně jsme se sešli i v tom, že se nás obou dotýkají ty samé věci. Jsem z rodiny, kde na duševní rozvoj moc nebyl kladen důraz. Všechno to, co je pro mě v životě podstatné, jsem našla s Honzou. Všechny autory, které zpracovávame, mi ukázal on někde na začátku našeho vztahu. Chtěl mi otevřít svůj svět a já jsem s radostí zjistila, že to je i můj svět. Od té doby se to krásně prolíná. Samozřejmě neřekám, že je to vždycky lehké. Každý dlouhodobý vztah se vlíná. Pořád mě fascinuje, jak si rozumíme v tom, co chceme sdílet a o čem má smysl mluvit. Honza je zároveň člověk, který vám nikdy neřekne, co máte na jevišti udě-

lat. Nestaví se do role, že ví víc než vy. Je to režisér, kterého zajímáte vy jako člověk. Ptá se: „Kdo jsi? Co se skrze tebe můžeme dozvědět?“.

V rámci českej divadelnej scény ste výrazná ženská osobnosť. Tvoríte v spojení s vašim manželom a v inscenácii Pustina ste navyše na scéne obklopená čisto mužským kolektívom. Aké je podľa vás postavenie ženy v súčasnom českom divadle?

Nikdy jsem se jako žena v divadle necítila být utlačovaná nebo využívaná. Měla jsem pocit, že to, co můžu divadlu, kolegům, nebo inscenacím dát svou ženskou energií, je výjimečné a vzácné. Také jsem přesvědčená, že když si sama sebe vážím a vyznačuji to, bude se podle toho ke mně chovat i okolí. Nikdy jsem nezažila situaci, v níž bych se cítila být slabší než muži. Zásadní je pro mě propojování těchto dvou elementů. Nebavilo by mě dělat divadlo jenom se ženami, nebo naopak, kdyby dělali divadlo jen muži. Myslím, že tyto světy se mají navzájem doplňovat.

Máte za sebou úspešnú sezónu, v ktorej ste odpremiérovali tri nové tituly. Čo plánuje Divadelní spolek Jedl do budúcnosti?

Letos budeme mít dvě premiéry. V pražském prostoru DUP 39 by měla na základě dramaturgie Georgese Bernanose vzniknout inscenace *Zlý sen*. Je zajímavé, že texty tohoto autora překládal ve dvacátých letech minulého století právě Bohuslav Reynek. Bude to založené na více Bernanových románech a novelách, tak jak to ostatně dělám často. Strašně mě těší, že to budeme zkoušet spolu s kolegou Sašou Rašilovem. Výrazný podíl na inscenaci bude mít i Martin Dohnal.

Pro DOX připravujeme inscenaci inspirovanou Beckettem a jeho vnímáním toho, co je divadlo, co je slovo a herecké gesto. Zkoumáme, kam až se dá zajít v oproštění se od všech výrazových prostředků, které máme k dispozici. To mě na jeho hrách zajímá.

Mottom tohtoročnej Flory sú bergmanovské Šepoty a výkriky. Aký je váš vzťah k Bergmanovi?

Bergmanovy filmy jsem poprvé viděla, když mi bylo dvacet. Některé záběry z nich ve mně i po těch třiceti letech žijí a velmi výrazně ovlivnili moji tvorbu a vůbec pohlížení na to, co můžu – jako herečka nebo scénáristka. Díky Bergmanovi jsem si uvědomila řadu možností, jak tvořit. Zajímavé je, že když jsem některý film viděla poprvé, myslela jsem si, že přesně vím, o čem je a co jsem si z něho vzala. Pak jsem ho viděla o patnáct let později a měla jsem pocit, že vidím úplně jiný film. Najednou pro mě bylo důležité něco úplně jiného než před lety. Jeho díla vás v různých fázích života oslovují rozličnými aspekty. V tom spočívá život jeho děl.

SOBOTA 25. 5.

11:30–14:30 | Konvikt | filmový sál
SCÉNY Z MANŽELSKÉHO ŽIVOTA
(Švédsko 1973 | režie: Ingmar Bergman)
Nekompromisní rozbor instituce manželství. Brilantní psychologická „analýza vztahů“ v nejcivilnějších snímku bergmanovské festivalové kolekce.

14:30–15:30 | Konvikt | šapitó | volný vstup
BESEDA k inscenaci SOUKROMÉ ROZHOVORY

16:30–18:10 | Divadlo hudby
I. Bergman – L. Trmíková – J. Nebeský
SOUKROMÉ ROZHOVORY
Divadelní spolek Jedl
Drsně i vtipně exponované etudy manželského soužití, odrážející vedle peripetií vztahu Bergmanových rodičů také ústřední témata jeho tvorby – nevěru, osamělost, strach a úzkost. Scénograficky strohá adaptace režiséra Jana Nebeského s hvězdným hereckým obsazením a inteligentními, trpkostí i emocemi nabitými dialogy.

16:30–18:00 | Café na cucky
ŠEPOTY A VÝKŘIKY
Studentský SEMINÁŘ v rámci česko-slovenského edukativního programu FloraLab.

19:30–20:45 | S-klub
R. Bersch – U. Demling – N. Mitra – M. Riedel – J. Zezula
DONALD TRUMP: THE ART OF THE DEAL
„Je to moje druhá nejoblíbenější knížka. Víte, jaká je ta první? – Bible!“ (Donald Trump)
Scénický komentář bestselleru určeného všem, kdo chtějí „vydělat peníze a dosáhnout úspěchu“. Reflexe postulatů a vizí nejmočnějšího světového státníka (herecký lídr mnichovského Residenztheateru Aurel Manthei) prizmatem textů světové dramatiky i pop-kultury.
Světová premiéra v režii Manfreda Riedla.
Po otitulkovaném představení v němčině a angličtině bude následovat BESEDA.

22:00–22:45 | Konvikt | šapitó | volný vstup | koncert
Alexander Maschke
SUPERIMPOSED

23:00–23:50 | Konvikt | šapitó | volný vstup | koncert
Sugar and Spice holding company

0:00–04:00 | Konvikt | šapitó | volný vstup | DJ set
Paradiso Rhythm

Hnus, ktorý vyviera z hlbín vzťahov

LUCIA ŠMATLÁKOVÁ

Šepoty publika

Stačí říct, že Lucie Trmíková je herečka, která se mě pokaždé dokáže dotknout jako žádná jiná.

Adéla

Inscenace byla pro mě hodně statická a herectví až moc afektované. Neviděla jsem tam nic, co by se mě dotklo nebo co by mě ovlivnilo. Myslím si, že by stačilo podívat se na originální film od Bergmana.

Karolína

Musím přemýšlet nad tím, zda se mě někdy v budoucnu budou podobné existenciální problémy také týkat. Ve své momentální fázi života se s pojednanými obrazy lidské morálky nedokážu ztotožnit. Ale kdo ví, co budoucnost přinese.

Miroslav

V novele *Súkromné rozhovory* Ingmar Bergman opäť analyzuje drasticky fascinujúci charakter partnerského vzťahu. Zaoberá sa citovou vyprahnutosťou medzi dvoma kedysi blízkymi ľuďmi, ktorá sa pomaly rozširuje do všetkých oblastí ich životov. Postavy trpia, postrádajú lásku a vášeň, ktoré následne jedna z nich hľadá v mimomanželskom pomere. Vo vzťahu však zotrávajú aj napriek jeho absolútnej deštrukcii. Práve tak prehľbujú totálnu zúfalosť, ktorá ich núti pochybovať o všetkých existenčných istotách.

Inscenácia *Soukromé rozhovory* v réžii Jana Nebeského je vizuálne jednoduchá, tvorcovia výpoved' tlmočia cez prácu s nemilosrdne emotívnym textom, ktorý bol inšpirovaný aj inými Bergmanovými dielami. Jeho intenzitu nechávajú na diváka pôsobiť jedine prostredníctvom hereckých výkonov, v ktorých sa hyperbolizované vyjadrovacie prostriedky striedajú s takmer mŕtvolyňým prejavom. Trmíková zúfalosť Anny pretavuje do neustáleho pohybu. Trasú sa jej ruky, hryzie si nechty, klepká nohou. Vzápätí však prudko prechádza do telesnej strnulosti a v hlase neprejavuje ani náznak citu. Henrik je v podaní Martina Pechláta človekom, ktorý sa vzťahu urputne drží, aj keď ho kompletne psychicky rozvracia. Stáva sa z neho tyran-slaboch, ktorý sa nechá naplno opantať vlastnou sebaľútosťou. Ako muž kompletne zlyháva a preto sa uchyluje k priam sadistickému ponižovaniu a psychickému vydieraniu vlastnej ženy. Postavy svoje iracionálne emócie už nedokážu ovládať a musia sa s nimi zúrivo konfrontovať. Aj napriek expresívnosti hereckého prejavu a komornému priestoru, však niektoré

myšlienky a pocity ostávajú uzavreté na javisku a do hľadiska ich naliehavosť nepresahuje.

Minimalistická scénografia pozostáva z dvoch stoličiek a viacerých kobercov, ktoré herci počas inscenácie postupne odhŕňajú. Rovnako tak (trochu prvoplánovo) odhaľujú aj jednotlivé fázy či podoby nefunkčného manželského vzťahu. V momente, keď sa obaja partneri začnú uchýľovať ku krutým až animálnym reakciám, ostáva na scéne len zvieracia koža. Vzápätí si Henrik prinesie vlastný koberec, ktorým prekryje všetky nahromadené emócie. Reprezentuje tak jeho finálnu zvrchovanosť nad manželkou. Zmeny v psychickom rozpoložení a vzájomnom postavení partnerov sú symbolicky naznačené aj v premenách kostýmu Anny. V úvode je Trmíková odetá do výrazných červených šiat, ktoré rovnako ako jej divo vejúce vlasy, odkazujú na Anninu túžbu po absolútnej slobode. Celkom na konci sa však objavuje v hnedej šatovej uniforme a vlasy má pevne zopnuté. Pod vplyvom vnútorných pochybností či výčitiek svedomia, ale aj externého nátlaku, sa podriadila manželovi. So svojím rozhodnutím sa môže už iba kompletne stotožniť a o vidinách slobody len snívať.

Po jednej z agresívnych konfrontácií sedia obajamanželia nastoličkách vedľa seba. Potichu a v pološere sa pozerajú dopredu. Na tvárach majú bizare surreálne masky. On má len otvor na oči, žena zasa môže iba rozprávať. Nedokážu vzájomne komunikovať, pretože sú existenčne nezlučiteľní. Kompletne sa vzdialili od seba navzájom, ale zároveň aj od ich vlastného „ja“.

Predstavenie má byť ako vojna

DOMINIKA ŠIROKÁ

Franz Pätzold a Roland Bersch sú nie len kamaráti a spolubývajúci, ale ešte aj umeleckí kolegovia zo skupiny Fritz Cavallo. Flu spolu navštívili už pred dvomi rokmi – Franz tu vtedy hosťoval s predstavením mníchovského Residenztheateru *Balkan macht frei* – a odvtedy ich neopustila túžba pre festivale spolu niečo vytvoriť. To sa podarilo včera večer, keď v Divadle K3 v svetovej premiére spolu s Jarmonírom Zezulom, Josefom Motzetom a hosťami „odbojovali“ performanciu *Šepoty a výkriky*.

Backstage je plný prázdnych fliaš od vína. Koľko ich dokopy padlo pred predstavením?

Franz Pätzold: My sme boli triezvi.

Roland Bersch: ...dvadsaťosem.

Franz: Keď sme sem dorazili, povedali sme si: „Toto je priestor, v ktorom budeme najbližšie dva dni žiť,“ a víno k tomu tak nejak patrilo.

Roland: Je to i súčasť metódy, akou obvyčajne pracujeme. Sedíme spolu v kuchyni a pokúšame sa pri víne koncipovať.

Franz: Naša inscenácia však nie je o víne, ale o dosť vážnej téme. Ide o ľudí krátko pred smrťou, ktorí sa rozpomínajú na svoje posledné momenty. Vedia, že umrú a musia sa rozhodnúť: budem sa ľutovať alebo to akceptujem a dokonca to uhrám s úsmevom na perách. Nie je to o radoosti, ale o tom, že je to môj život, ktorý odovzdávam.

Aké bolo východisko pre *Šepoty a výkriky*?

Franz: Je to naša druhá práca na tému expresionizmu. V prvom rade nám však ide o epochu po prvej svetovej vojne. Vojaci sa po jej skončení vracali zo zákopov a všade naokolo bola poézia, film... To všetko zo strachu zo smrti a ocenenia života.

Prečo vás práve dnes zaujíma táto epocha?

Franz: Ide o pocit „necítenia“, ktorým si podľa mňa prechádzame v dnešnej dobe. Na jednu stranu, odkedy existuje Európska únia, ľudia na

jej území poznajú len mier a strach z umierania je nám cudzí. Mysle máme natoľko zaplnené, že si neuvedomujeme, aké veľké šťastie vlastne máme. Na druhú stranu pozorujeme, ako okolo nás rastú reakcionárske hnutia a to je zaujímavé. Veď dnes by sme už mali byť múdrejší, ale nie je to tak. Môžeme si to vymenovať: Nemecko, Rakúsko, Poľsko, Maďarsko, Francúzsko, Dánsko, Holandsko, Veľká Británia... Predpokladám, že ani Česká republika nie je výnimkou. Všade sa ľudia prikláňajú späť k fašizmu. O EÚ zatiaľ počujeme ako rozhoduje o tom, ako majú vyzerat' banány alebo obaly na hranolky. To je všetko, o čom uvažujeme? Potom tu máme Adolfa Tralala alebo Fritza Lalala, ktorí písali listy na frontovej línii, niečo veľké nám zdelili a potom „fucking“ zomreli. Písali o živote a umieraní, o tom, že zavraždiť je lepšie ako byť sám zavraždený... Sú to texty takej krásy, že deväťdesiat percent ľudí, ktorí dnes žijú v Európe, nie sú schopní niečo také napísať. Má to kvalitu literatúry a my sme chceli tieto hlasy oživiť. Do toho prišiel napríklad Dziga Vertov, ktorý vo svojej dobe vytvoril niečo revolučné, zobrazoval každodenný život a do hry zobral i médium kamery. Ďalej prišli Rimbaud alebo Brecht ako ďalšie logické dôsledky týchto listov. Rozhodli sme sa totiž oslavovať život. To je to jediné, čo môžeme v divadle urobiť.

Ako sa k tomu hľadala konkrétna forma?

Roland: Jednotliví členovia Fritz Cavallo do procesu tvorby prinášajú rôzne komponenty. Máme video, hudbu a herectvo, ktoré tvoria základ našej estetiky. Spoločná práca je potom do veľkej miery o hľadaní. Nezačínáme od dramatického textu, ale od určitej témy, v rámci ktorej skúmame stavy bytia, v ktorých nevieš, čo sa stane. Možno budeš musieť zomrieť – ako s tou situáciou naložíš? Tento spôsob práce nám otvoril široké možnosti vyjadrovacích prostriedkov. Napokon nie sme divadelná skupina v tradičnom slova zmysle.

Franz: Premiérou naša práca nekončí, ale ostáva ako otvorený tvar, na ktorom pracujeme ďalej. Napríklad i počas „kostýmky“ sme mali problémy s technikou a titulkami, ale čas nám vypršal. Nakoniec sme si povedali: „ok, dost!“ a skúšku prerušili. V konečnom dôsledku, predstavenie samotné by malo byť ako vojna a všetko čo sa má stať, sa stane. Je to len divadelné predstavenie, v ktorom sa skrátka o niečo pokúšame.

Franz, po predminuloročnom hosťovaní s *Balkan macht frei* za tvoju domovskú scénu Residenztheater sa tentokrát na festival vraciaš ako člen nezávislej skupiny. Od novej sezóny prechádzaš do súboru inštitucionálneho „Olympu“, viedenského Burgtheateru. Čo je pre teba Fritz Cavallo?

Franz: V štátnom divadle od teba vyžadujú, aby si vytvoril niečo výnimočné a zároveň sa kontroloval. S Fritz Cavallo môžem ale naozaj vyjadriť, čo si myslím, a to bez rámca inštitúcie divadla, pre ktoré pracujem. Je to liberté. Nie je tu žiadna divadelná „polícia“ – žiaden intendant, žiaden režisér či dramaturg a reči typu: „Bude tomu publikum rozumieť?“ O to nejde. Dôležitý je len tento večer. Plus máme dobrý kolektív technikov. Počas skúšok je technický personál vždy jediné obecnstvo, inak tomu nie je ani v Residenztheateri alebo Burgtheateri. Technici sú pritom mimoriadne poučení diváci. V konečnom dôsledku nerobia celé dni nič iné, než sa pozerajú na divadlo. Na *Šepoty a výkriky* nám povedali: „Je to iné, ale celkom sa nám to páči.“ Ak sa ale môžem vrátiť k tvojej otázke: rozdiel je v úmysle. Nekoncipujeme inscenáciu pre štyridsať uvedení, ale rozmýšľame nad produkciou pre tento konkrétny večer. Ak diváci povedia, že je to odpad, je to na nás, aby sme to obhájili.

Roland: Skrátka robíme, na čo máme chuť.

Fritz Cavallo

Tento nezávislý mníchovský kolektív produkuje od roku 2016 multimediálne projekty na pomedzí žánrov. Skupina sa dala dokopy po skúšaní inscenácie Franka Castorfa *Die Abendteuer des guten Soldaten Švejk im Weltkrieg* na doskách Residenztheater Mnichov. Tvoria divadelný, filmový a televízny herec Franz Pätzold, fotograf a kameraman Josef Motzet a hudobník a kunsthistorik Jaromír Zezula.

Wellness procedura, která ušpiní

EMA ŠLECHTOVÁ

Hostující režisér David Šiktanc vytvořil pro Moravské divadlo vlastní dramaturgii románu v dopisech *Nebezpečné známosti* Choderlose de Laclose. Původní text z konce 18. století přenáší do současných reálií, čímž poukazuje na skutečnost, že být dnes používáme instagram nebo řešíme uprchlickou krizi, lidé a jejich vztahy se nemění. Valmont a markýza de Merteuil si pohrávají nejen se sebou navzájem, ale postupně degenerují i ostatní postavy okolo sebe. Jejich manipulace, intriky a hry vedou k rozpadu každého, kdo se jen objeví v jejich zorném poli. A jak herec Petr Kubes jakožto Valmont zdůrazňuje do mikrofonu v úvodním obraze, nejsme podobně pronítili náhodou všichni?

Celou inscenaci zasazují tvůrci do prostředí luxusního wellness centra. V tomto místě veřejné samoty, kam se lidé jezdí soustředit sami na sebe, ale zároveň jsou neustále obklopeni společností, vzniká ideální atmosféra pro komplikované vztahy. Zároveň se to děje všem na očích, což se

v inscenaci akcentuje téměř neustálou přítomností všech postav na jevišti. Osobní problémy se postupně stávají jednou velkou krizí, která se dotýká všech přítomných. Wellness navíc asociuje lidskou obnaženost a intimitu, které se postupně mohou proměnit v sexuální tenzi. V tom zůstává posun časoprostoru v souladu s předlohou, v níž má erotika výrazné postavení. V druhé části dochází k otočení scény a divákovi je odkryta zadní strana prostoru lázní. Finální vyvrcholení destrukce tedy sledujeme z odvrácené strany.

Nebezpečné známosti vypovídají o zkaženosti světa, ve kterém žijeme. Sami lidé jsou původci zla, kterému se nelze ubránit. Nepovede se to ani bohabojné a zásadové madame de Tourvel, natož ustrašené popové princezně Cecilii. Obě propadnou Valmontovým svodům, nehledě na vlastní závazky či morální přesvědčení. Šiktancova inscenace nenabízí žádné východisko. Postavy jsou buď špatné už ve své podstatě, nebo se špatnými

stanou, aniž by měly na výběr. Když je Cecílie Valmontem znásilněna ve sprše, promění se z cudné dívky v náruživou kurvičku. Její matce nezbyvá než jen bezmocně přihlížet. Jako hlavní téma mi tedy vyvstává ona neschopnost odolat svým nebo cizím démonům. Naděje pro lidstvo tedy neexistuje. Všichni nakonec podlehneme a přijdeme o všechno, co tvořilo základ naší identity.

Laclosův román zůstává nadčasový právě díky krutosti, s níž se musí každý bez výjimky konfrontovat. Přes exponované příběhy několika postav konstruuje celospolečenskou sondu. Ke vzniku dramatickosti sice využívá extrémní situace, se kterými možná divák nemusí rezonovat se vším všudy, ale po hlubším zamyšlení si každý musí nutně položit otázku, zda se sám někdy pod vlivem vnějších okolností nestal bestií. Nemusí dojít k vraždě, někdy stačí jen podkopnout přítele nebo podvést partnera. Kolik z nás si může dovolit tvrdit, že má zcela čistý štít?

Šepoty publika

Moc se nám to líbilo, protože herci Moravského divadla jsou velmi dobří. Hlavně Petr Kubes, který tady exceloval. Bylo to moc hezké, tak je mi líto, že už inscenaci derniérovali. Myslím, že to také zapadlo do programu Divadelní Flory a tématu Šepoty a výkřiky.

Barbora

Inscenácia na prvý pohľad zaujala modernou scénou, svetlom a hudbou. Žiaľ, aktualizácia a celkové spracovanie mi nápadne pripomínalo denné seriály. Snažila som sa to prijať, ale „bolo to silnejší než já“.

Veronika

Myslím si, že túto inscenáciu som nepotrebovala vidieť. Zvláštna aktualizácia románu, ktorá má v sebe navyše aj množstvo nejasností. Ani výkony neboli pre mňa ničím zaujímavé. Pripadala som si, ako pri sledovaní nekonečnej telenovely. Mrzí ma, že sa diskusia nezúčastnil aj režisér, určite by som mala naňho zopár otázok.

Petra

INGMAR BERGMAN: Co je to „dělat filmy“?

Někdy se mě lidé ptají, oč ve svých filmech usiluji, jaký je můj cíl. Je to nesnadná a nebezpečná otázka, a já mám ve zvyku odpovídat na ni lži nebo vytáčkou: „Snažím se říci pravdu o podmínkách lidské existence, pravdu, jak já ji vidím.“ Taková odpověď lidí uspokojuje a já se často dívám, jak to je možné, že nikdo nepostřehne moje blufování, protože správná odpověď by měla znít: „Pocituji nepotlačitelnou nutnost vyjadřovat filmem to, co se zcela subjektivním způsobem utváří kdesi v mém vědomí.“ V tomto případě nemám žádný jiný cíl než sebe sama, chléb svůj vezdejší, pobavení obecnosti a jeho uznalost, jakousi pravdu, kterou pocituji právě v onom okamžiku. A snažím-li se formulovat svou druhou odpověď, výsledné znění není nijak zvlášť nadšené: „Činnost bez velkého významu.“

Jsem v téže situaci jako většina umělců mé generace: veškerá naše činnost nemá velký smysl. Umění pro umění. Moje osobní pravda, nebo tříčtvrteční pravda, či vůbec žádná pravda, jen když má platnost pro mne samotného.

Vím, že takové nazírání na věci je velmi nepopulární, zejména v dnešní době. A proto spěchám, abych upřesnil svůj postoj tím, že budu otázku formulovat jinak: „Co byste chtěl mít za cíl při práci na svých filmech?“

Vypráví se, že kdysi byla katedrála v Chartres zasažena bleskem a vyhořela celá až do základů. A tak se prý seběhly tisíce lidí ze všech stran světa, lidí nejrůznějšího postavení. Přitáhli přes Evropu jako stěhovaví ptáci a všichni pospolu začali na starých základech znovu stavět katedrálu. Setrvali až do dokončení ohromné stavby - stavitelé, dělníci, umělci, kejklíři, šlechtici, preláti i měšťané, ale jejich jména zůstala neznámá a dodnes nikdo neví, jak se ti, kdo postavili katedrálu v Chartres, jmenovali.

Na otázku, jaký je cíl mých filmů, bych tedy mohl odpovědět: „Chci být jedním z dělníků, pracujících na katedrále, jež se tyčí na planině. Chci se věnovat tom, že budu z kamene tesat hlavu draka, anděla či démona, nebo snad světce - nezáleží na tom, ve všech případech budu pocítovat stejné potěšení.“

Nikdy se nemusím znepokojovat, jaký bude soud budoucích nebo mých současníků: moje jméno ani příjmení není nikde vytesáno a zanikne zároveň se mnou. Avšak malá částice ze mne bude žít dál v anonymním a triumfujícím celku. Drak či démon, nebo snad světec - nijak na tom nezáleží!

Cahiers du Cinéma, Paříž, č. 61, červenec 1961

Převzato z knihy Ingmar Bergman Ljubomíra Olivy (1966) a kráceno.

STUDENTSKÉ VÝKŘIKY

Nějaká pochybná německá poezie

KAMILA HRNČÍŘOVÁ

Většina hlediště podkroví Konviktu je zaplněná, ale lukrativní místa po stranách jeviště ještě zejí prázdnotou. Neteční Čechové budou své oblíbené germánské demony sledovat raději zpovzdálí. Těm, kteří se odváží, se dostane exkluzivního pohledu na tři devadesátkové televizky s hanbatými videi otočené obrazovkami směrem do prostoru scény.

Audiovizuální performance *Schreie und Flüsteren / Šepoty a výkřiky* německého divadelního uskupení Fritz Cavallo München vznikala přímo v prostorách Konviktu a my na festivalu sledujeme její „oupning najt“! Úzkost dopisů z první světové války, které na scéně čte Franz Pätzold parafrázující stand-up, kontrastuje s do červena laděným zákulisím nasáklým zhýralým „poflakováním“, které je streamováno na plátno v pozadí. Záběry z války ve Vietnamu střídá Pätzoldův extatický výlet po zákulisí. Cigára, chlast a fet vrcholí záchodovým utrpením, jež má atmosféru zakálené kabinky z *Trainspottingu*. Baalovská

nechutnost bohémské zhýralosti se rovná ohavnosti popisů válečné krajiny. Baal si bezohledně bere vše, co chce, dosahuje evropského formátu – jídlo od úst odtrhává jiným a vodu bere tam, kde je jí málo.

V německé performanci se samozřejmě myslí i na „Bertolda jakožto inovátora“. Pätzold z divácké perspektivy režiruje své kolegy. Diktuje repliky, gestiku a „tajming“ pro gaučovou scénu vyznání lásky před smrtí. Cynická, anglicky suchá improvizace, která bere do hry i titulky ospravedlňující se mistryně titulování Jitky, se v závěru opět vynořuje z textově vizuální krajiny s příběhem o umírajícím otci a obrazem performera tematizujícího umírání vleže na gauči.

Zdánlivá nesouvislost obrazů performance se může překlápět a zohýbat v našich pamětech ještě několik hodin, dní nebo i let (jako třeba motiv války), než se vzpomínky na jednotlivé momenty propojí a celistvé významy vyplavou na povrch.

FILMOVÉ PERSPEKTIVY

Scény z (ne)manželského života

HELENA SIEGEROVÁ

Ve snímku z roku 1973 je nám umožněno během bezmála tří hodin času projekce spoluprožít deset let života manželského páru, Johana a Marianne, kteří nedokážou žít jeden bez druhého. Ačkoliv je jejich manželství vystaveno zkáze, nelze mluvit o úplném vyrvání z kořenů, pouze snad o zpřetrhání některých z nich, zatímco však ty nejsilnější odolaly. Mezi oběma manželi nepřestává existovat silné pouto, které oba neustále přizívají domluvenými schůzkami plnými více či méně upřímné vášně.

Představa ideálního manželského života a skutečná láska ve všech svých podobách jsou ve filmu stavěny do opozice. Manželství se rozpadlo, zatímco láska byla obrozena. Zajímavé je všimnout si rituálů, které oba manžele spojují. Maličkosti jako sendviče s pivem, nastavování budíku nebo záliba ve společném uklízení dodávají jejich vztahu na platičtě, autentičtě a hloubce.

Postava Marianne se ještě před rozpadem svého manželství musí konfrontovat s postojem jiné ženy, která na svou obranu v otázce rozvodu uvádí, že má o sobě utvořený duševní obraz, který nekoresponduje se skutečností. Další události života manželů jako by všechny zapadaly do tématu neslučitelnosti vlastní představy, tj. onoho duševního obrazu o sobě, a skutečného života se všemi jeho okolnostmi.

Během deseti let se mezi manželi (později milenci) přirozeně střídají okamžiky štěstí a disharmonie, dokonce beznaděje. Nepopiratelným faktem však zůstává hloubka a síla jejich pouta, které funguje od začátku do konce.

NEDELE 26. 5.

14:00–15:45 | Konvikt | filmový sál
HLEDÁNÍ INGMARA BERGMANA
(Německo, Francie 2018 | režie: Margarethe von Trotta)
Ingmar Bergman v exkluzivních vzpomínkách přátel, rodiny, spolupracovníků i filmových osobností ovlivněných jeho tvorbou a odkazem.

16:00–17:15 | Café na cucky
SCHREIE UND FLÜSTERN
Studentský SEMINÁŘ v rámci česko-slovenského edukativního programu FloraLab.

19:00–21:10 | Moravské divadlo
Günter Grass
DIE BLECHTROMMEL
PLECHOVÝ BUBÍNEK
Berliner Ensemble
Nadčasové zpracování stěžejní prózy německého nositele Nobelovy ceny. Kongeniální redukce monumentálního románu v úpravě a režii Olivera Reeseho – šéfa jedné z nejrespektovanějších evropských divadelních scén. Fenomenální výkon Nica Holonicse v životní roli Oskara Matzeratha, který se rozhodl nikdy nevstoupit do světa dospělých... Strhující epilog 23. Divadelní Flory!
Po otitulkovaném představení v němčině následuje BESEDA.

KONTEXT: estetika hnusu

Absolutně nechápu, co je definovaný hnus. Co je to nekorektní, co probíhá tak hluboko v lidech, že to vyvolává hnus? Kde je míra toho, že se člověk začne cítit nekomfortně. Mám pocit, že může jít o psychickou tyranii, která způsobuje bolest. Může jít o hnus, ale to je pouze možnost, jak touto zkušeností projít a dostat se dál. K hnusu můžu říct jediné to, že se vždycky musí porovnávat se zpracovávaným tématem a kontextem sdělení. Teprve pak má nějaký nekomfortní výraz adekvátní možnosti i pro výtvarníka.

Petra Vlachynská, výtvarnice

Od nejrůznějších nechutností na scéně si tvůrci leckdy slibují i to, že diváky nadzvednou ze židle, přimějí je k razantní reakci. Festivalový divák je však specifický tvor, viděl už leccos, a tak se ani oblizování nahaté mužské zadnice a gejíry exkrementů a dalších výměšků ve včerejším představení *Schreie und Flüstern* o žádnou kontroverzi nepostaraly. S estetikou hnusu se to má podobně jako s nahotou na scéně – stal se z ní obnošený trend. Možná uzrál čas šokovat krásou.

Petra Zachatá, divadelní kritička

šéfredaktorky: Katarína Cvečková, Barbora Kašparová ● redakce: Jan Doležel, Barbora Forkovičová, Diana Pavlačková, Dominika Šírká, Ema Šlechtová, Lucia Šmatláková
korektura: Daniela Hekelová ● layout a sazba: Zdeněk Vévoda ● foto: Ondřej Hruška, Lukáš Horký ● tisk: Tiskárna ČD ● web: www.divadelniflora.cz

Realizaci 23. Divadelní Flory podporují: Ministerstvo kultury ČR, Statutární město Olomouc, Česko-německý fond budoucnosti, Olomoucký kraj, Art Council Korea, SIDance, DAŇOVÉ PORADENSTVÍ TOMÁŠ PAČLÍK, a.s., Státní fond kultury ČR a další festivaloví partneři. Pořadatelem festivalu je DW7, o.p.s. v partnerské spolupráci s Moravským divadlem Olomouc; generálním mediálním partnerem 23. DF je Česká televize, hlavním mediálním partnerem Český rozhlas Vltava.

za podpory

pořadatel

ve spolupráci

generální mediální partner

hlavní mediální partner

